

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY ÉS JAVASLAT

B O L H Ó

Régészeti, táji, településszerkezeti és építészeti értékeinek védelmére

Készítette: Dr Fazekas Sándorné
vezető településtervező mérnök
TT1 14-0282/02

Régészet: Dr Magyar Kálmán régész

Szakértő: építészet: Dr Stadler József
vezető építész tervező
É1 14-0018/03

Kaposvár, 2006. január.

Tartalomjegyzék:

I. VIZSGÁLAT

Történeti leírás, régészeti örökség

Természet, táj, tájhasználat, településhálózati és településszerkezeti összefüggések, településkép és utcakép

Településszerkezet és területhasználat, településkarakter, telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok

II. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉK

Településhálózati és tájhasználati változás

Településszerkezeti, területhasználati és beépítési változás

Infrastrukturális változás

A népesség alakulása

III. HATÁSELEMZÉS

A védett építészeti értékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása

Régészeti lelőhelyet és régészeti érdekű területeket veszélyeztető hatások

Régészettel érintett területen követendő eljárás, jogok és kötelezettségek:

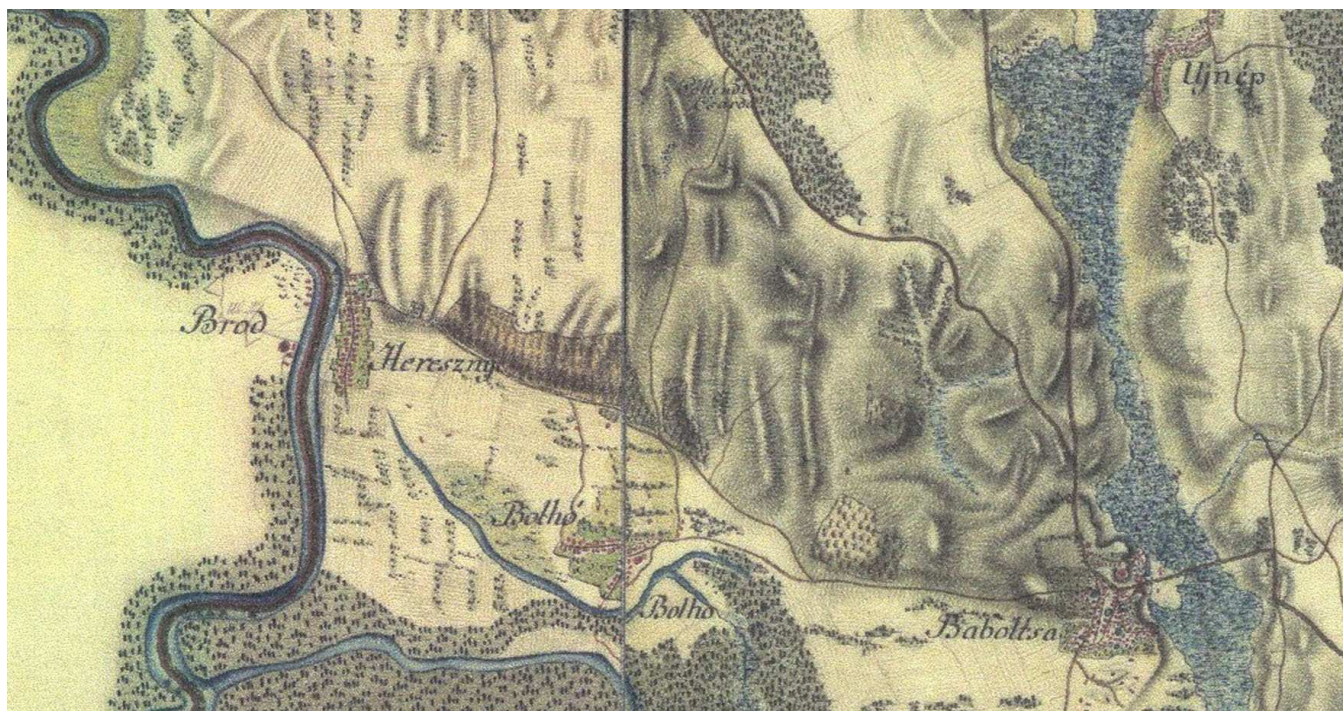
IV. ÖSSZEFOGLALÁS

Tervezői nyilatkozat

Helyszínrajzok

Felhasznált irodalom

Részlet: II. József korabeli katonai térkép benne „Bolhó” készült: Anno 1782

I. VIZSGÁLAT

Kulturális örökség elemeinek számbavétele:

A település története:

Bolhó eredetileg a Tibold-nemzetség ősi birtoka volt. Az 1231. évi nemzetségi osztály alkalmából I. Bodor három fiáé; Jakabé, Kozmáé és Petkéé lett. A helység neve feltehetően szláv (bolgár) eredetű. Neve az 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben is szerepel, ekkor már plébániája is volt. 1434-ben a Marczaliaké. Marczali László halála után, 1495-ben a Báthoriak kapták adományul II. Ulászló királytól. 1550-ben Báthori András, 1598-99-ben Nádasdy Ferenc volt a földesura. Az 1571. évi török kincstári adólajstromban neve *Bolhok* alakban fordult elő az ekkor 55 házzal rendelkező településnek. Az 1660. évi pannoni főapátsági tizedjegyzékben a szentgyörgyi vár tartozékaiként említették. 1677-ben I. Lipót király Széchenyi György kalocsai érseknek, az akkori győri püspökség kormányzójának adományozta. 1715. évi összeírás során 11 háztartást számláltak össze. 1733-ban jobbágyközségként említik. 1705-1733 között gróf Széchenyi Zsigmondé, később a gróf Széchenyi család erdőcsokonyi uradalmához tartozik. Széchenyi Páltól 1880 táján báró Solymossy László vásárolta meg itteni birtokait. Utolsó földbirtokosa Solymossy Ödön volt.

A római katolikus vallású község temploma 1901-ben készült el, de helyén már ezt megelőzően is templom állt.

Az első világháború súlyos áldozatokat követelt, a bevonultatott férfiak egyharmada nem tért vissza a frontról, a 105 elesett katona után 60 gyerek maradt árván. Hasonlóan ehhez a második világháború során is sokan veszítették életüket, ekkor 46 katona halt hősi halált.

A Nagyatádi Szabó István-féle földreform idején 463 kh földet osztottak ki a kisparasztok között és 56 család kaphatott házhelyet.

A két világháború között virágzó társadalmi élet bontakozott ki, népes kereskedő és iparos réteg szolgáltatta az itt élőket.

A község lakóinak száma ekkor volt a legmagasabb; meghaladta a 2000 főt, így Bolhó a környék egyik legnépesebb településének számított.

A ötvenes évek tsz. szervezése véget vetett a magángazdálkodásnak. A határ menti település sorsát beárnyékolta a megromlott magyar-jugoszláv kapcsolat. A Dráva mente sorvadásra ítéltetett. Az 1956-os forradalom leverését követően többben hagyták el az országot és kerestek a Dráván túl menedéket.

A község határában jelentős számú, lefolytott földgázút található, mely a Babócsától Taranyig húzódó babócsai gázvezetőhöz tartozik.

Bolhó 1970-től a Babócsa székhelyű, Péterhidát, Komlósdot, Somogyaracsot, Rinyaújnét, Babócsát egyesítő Községi Közös Tanács részévé vált. A rendszerváltást követően azonban a község saját sorsának irányítását ismét kezébe vehette, megalakult a helyi önkormányzat, mely létrehozta és azóta is működteti saját jegyzőségét, mely 2006-tól a szomszédos Heresznyét is ellátó körjegyzőséggé alakult.

A község infrastrukturális ellátottsága teljes körűvé vált, a vezetékes ivóvíz és elektromos ellátás mellett kiépült a vezetékes gázhálózat és az elmúlt évben megvalósult a szennyvízcsatorna hálózat is.

A községben alsó tagozatos iskola, művelődési ház, önálló posta működik. 1961 óta fogadja a község legfiatalabb lakóit a helyi óvoda. A családorvos mindennap rendel a községben.

2001 óta itt működik a Nagykanizsai Határőr Igazgatóság Bolhói Határőrizeti Kirendeltsége nyolc községre kiterjedő hatáskörrel.

A község híres szülötte Losonczy Pál (1919-2005), aki 1939-ben földmunkásként csatlakozott a kommunista párthoz, 1948-ban alapítója volt a szocialista mezőgazdaság egyik fellegvárának számító Barcsi „Vörös Csillag” Mgtsz-nek. 1960-67-ig földművelésügyi miniszter, 1967-től az Elnöki Tanács elnöke, 1975-87-ig az MSZMP PB tagja volt. Ezt követően visszavonultan élt a közeli Barcsban. 2005-ben Kaposváron hunyt el 86 éves korában. Szüleinek sírja a bolhói temetőben található.

Az épített környezet örökségei

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal a *településen műemléki értéket nem tart nyilván*, kevés a helyi védelemre javasolható épület és egyéb objektum is. Helyi védelemre 3 lakóházat, a templomot, a polgármesteri hivatalt, több régi síremléket, keresztet, a világháborús emlékművet, és a köztérre kihelyezett régi tűzoltókocsikat javasoltuk. A lakóépületek építési ideje leginkább a XX. század elejére tehető, ennél idősebb épület a községben szinte nem is található vagy olymértékben átalakították már, hogy ennek során eredeti építészeti értékei megsemmisültek.

Régészeti örökségek

Bolhó közigazgatási területén régészeti kutatások nem folytak, *nyilvántartott régészeti lelőhely a községben nincs*. A Somogy Megyei Rippl Rónai Múzeum nyilvántartásában megtalálható, 1975-ből származó régészeti topográfia, helyi adatközlők információi, a község földrajzi nevei alapján öt régészeti érdekű terület kijelölésére tettünk javaslatot.

Régészeti érdekű területek:

(Régészeti érdekű terület: valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. Idézet a 2005.LXXXIX. törvénnyel módosított 2001. évi LXIV törvényből)

1.) Ó falu: (048/24, 048/21, 048/20, 048/19 hrsz szántó)

Ó falu dűlő a község dél-keleti, Babócsával határos részén található. Ez a településrész a Dráva folyótól kissé távolabb helyezkedik el. A külterületen két Ófalu elnevezésű szántó is található, közel egymáshoz. A helyi hagyomány az alsó táblát tartja az egykori falu helyének. A település feltehetően a török időkben néptelenedett el, majd amikor ismét újranepeült az már nem itt, hanem a község jelenlegi helyén történt. Lakói zömében horvát anyanyelvűek voltak.

Helyszín: A terület egyenletesen sík szántóterület, nagyüzemi művelés alatt áll. Erről a területről régészeti lelet nem került elő, de a lakosság tud róla, hogy a szántáskor tégladarabok kerültek felszínre.

2.) Táborhely: (038 hrsz szántó)

Idős helyi emberek elbeszélése, helyi szájhagyomány szerint ez a terület a török katonák táborozó helye volt. Ezt alátámasztani látszik az a tény is, hogy a szomszédos Babócsai Basakertben volt a török katonai helyőrség központja és a közkatonákat egy ehhez közel eső táborhelyen kellett elszállásolni. Erről a területről lelet még nem került elő. A terület északi határán, ahol jelenleg egy erdősáv található, ma is egy földút vezet Vízváron és Somogyudvarhelyen keresztül Berzencéig. Ezeken a településeken ezt az utat máig is „Török útja” néven emlegetik. Úgy tartják, hogy Szigetvár elestét követően a Dráva melletti várakat elfoglaló török sereg fő vonulási útja volt ez az út, mely a bolhói Táborhely mellett haladt.

Helyszín: A község észak-keleti, babócsai határán fekvő, sík mezőgazdasági terület, ahol jelenleg nagyüzemi szántó művelés folyik. A terület felszíne egyenletes.

3.) Homokbánya: (016,017/1 hrsz szántó, 044/8 hrsz szántó, gyeperdő, hulladéklerakó, 045 hrsz út, 122, 123/1-6 hrsz lakóterületek kertje)

A helyiek információi szerint régi csontok (állatcsontok?) kerültek elő erről a területről, a homok kitermelésekor. Nyugati részén, - mely rendezett szántó terület, déli irányú lejtéssel, - volt az egykori községi temető. Ezt a temetőt feltehetően a XIX. században még használták. Azóta a temető másik helyre került és ezt a területet teljes egészében felszántották, elegyengették, itt ma már a temető felszíni nyomai nem maradtak meg.

Helyszín: A szántók kívüli terület rendkívül roncsolt felszínű, felhagyott homokbánya, és már nem használt hulladéklerakó-hely található ezen a részen, ide állították fel a Pannon GSM adótornyot. A területen lévő egykori homokbányát és szeméttelpet a növényzet teljesen benőtte.

4.) Templom kertje (520,521 hrsz belterületi, beépített ingatlan)

A templom egy kisebb dombon áll, a telek nyugati részén szinte teljesen belesimul a környezetébe, keleti felén viszont abból kb. 2-2,5 m-el kiemelkedik. A régészeti érdekű területen a templomon kívül egy lakóépület is áll. A templom építése során nagyon sok emberi csont került elő. Feltételezhető, hogy a török hódoltság után áttelepült falunak is itt volt az eredeti temploma és annak kertjében lehetett az egykori temető. Ezt a temetőt feltételezhetően a XVII. század végétől egészen a XVIII. század végéig használták, amikor is a belterületen kívül kerestek új helyet.

Helyszín: A terület gondozott. Az ingatlanokat déli-és keleti oldalról téglatámfal védi.

5.) Bárányjárás (074/2 hrsz szántó)

Helyi adatközlők szerint erről a területről régi pénzek kerültek elő. A mintegy 130 db-os éremlelet pontos előkerülési helye és származásuk ideje nem ismert, feltételezések szerint a XVI.-XVII. századból származtak, és 1928 táján kerültek elő.

Helyszín: A viszonylag mély fekvésű területet, melyet szántóként hasznosítanak.

Ó falu dűlő

Homokbánya

Báranyjárás

templomkert a Szabadság tér felől

Természet, táj, tájhasználat, településhálózati és településszerkezeti összefüggések, településkép és utcakép

Bolhó közigazgatási területe 25,07 km², melyből a belterület 1,30 km². Területéből 6,63 km² a Duna-Dráva Nemzeti Park része.

A község területére esik Közép-Dráva (HUDD20056) néven ismert Natura 2000-es terület, mely a Duna-Dráva Nemzeti Park területével megegyezik. A közigazgatási terület ökológiai hálózattal érintett, és tájképvédelmi terület is.

Bolhó a Belső-Somogy középtájon, az ún. Közép-Dráva-Völgyi kistájon, Barcstól észak-nyugatra 15 km-re, Magyarországon déli-, Horvátországgal határos részén-, a Dráva folyó partján fekszik. Szomszédos települései; északról és észak-keletről Háromfa, keletről Babócsa, nyugatról Heresznye. A község a barcsi székhelyű Drávamenti Területfejlesztési Önkormányzati Társulás tagja, és a Barcsi Statisztikai Kistérségbe tartozik. A Somogy Megyei Területrendezési Terv (SMTT) szerint, Bolhó részleges alapellátást nyújtó kis község.

A 7/2003.(I.14.) Kormány rendelet szerint a területfejlesztés kedvezményezett települései közé tartozik, társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos adottságokkal rendelkezik.

A 300 km²-es, 1-4 km szélességű Közép-Dráva-Völgyi kistáj Drávatamásitól Őrtilosig terjed, és mintegy 60-70 km-es Dráva szakaszt foglal magába. A Bolhó-térségi szakaszt a szélfújta, homokkal fedett hordalékkúpok, a folyót kísérő viszonylag

magas, alámosott partszakaszok jellemzik. A térség ásványi anyagokban gazdag. A folyami kavics és homok mellett, földgáz is található a mélyben, lápföld és tőzeg-előfordulást tartanak nyilván. Bolhó területét is érinti az ún. Vízvár-Észak-i gázmező tervezett termelésbe állítása, mely a meglévő gázkutak üzembe helyezését, újak fúrását jelenti. A közigazgatási területen új kút fúrásával, a meglévők üzembeállításával a terv nem számol, a külterület északi részét keresztezné a kutakhoz kiépítendő gyűjtővezeték.

A település szerkezetére a nagy kiterjedésű szántó és gyepterületek és a viszonylag alacsony mértékű erdősültség jellemző, a mindössze 409,1 ha üzemtervezett erdő 16%-os erdősültségnek felel meg. A nagyobb, összefüggő erdőterületek inkább a Dráva parton, a közigazgatási terület déli részén találhatók, ezek jellemző faállománya az akác, a tölgy, a cser, a mézgás éger, a gyertyán, az erdei fenyő, a nyár és a fűz.

A település szerkezetének meghatározó eleme a közigazgatási területet, megközelítően észak-nyugat, dél-keleti irányban, átszelő 6801 számú közút, és a vasút. Bolhó viszonylag sík területen fekszik, közigazgatási területének déli egyharmada a Dráva árterülete; ahol a művelt szántók mellett az ártéri ligeterdők és a gyepterületek dominanciája jellemző. A tájat a belterülettől északra lankás, északról déli irányba lefutó domboldalak teszik változatossá, melyeken jelentős szőlőkultúra honosodott meg. A településkép, a tájszerkezet jellegzetes Dráva vidéki karakterrel rendelkezik. A széles lapos Dráva-part, a folyót kísérő ligeterdők, és gyepek jellegzetes tájképformáló hatással bírnak. A községen átvezető főút belterületi szakaszának mindkét végéről kedvező sziluett tárul fel a község irányába, melyet a már távolból feltűnő templomtorony, a művelt szántók tesznek barátságossá, hangulatossá.

Községkép Heresznye irányából

Településszerkezet és területhasználat, településkarakter, telekhasználat, beépítési mód és épülettípusok

A településszerkezeti adottságoknak megfelelően alakult ki a terület használata. A belterületet az ún. *falusias beépítés* jellemzi. Az utcák előtti közterületek gondozottak. Az utcakép különösen ott kedvező, ahol a közutakat széles zöldsáv kíséri. A lakóépületek mögött nagy kiterjedésű, kertbelsőségeket találunk, a telkek általában szélesebbek, laza beépítésűek.

A belterületi *utak* kialakult szabályozási szélessége 10-18 m között változik. A rendezési terv a szabályozási szélességeket, -a közlekedési szakhatósággal egyetértésben,- mindenütt megtartja, új utca nyitása nem tervezett.

A településközpont intenzívebben beépített részét a rendezési terv *településközpont vegyes területként* határozza meg.

A *gazdasági területek* körébe az egykori Tsz majorok területei, Csermajor és a Dráva parton a kavicsbánya tartoznak. Ezek egy része a belterületen van, és a lakóterületekhez közel fekszik. Egy részükön lakóterület kialakítása, míg más részükön a gazdasági funkció megtartása tervezett. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha lakóterületet zavaró környezeti hatásukkal már nem kell számolni. Ennek az elvárásnak megfelelően az ilyen gazdasági területek kereskedelmi, szolgáltató területi besorolást kaptak. Ugyanilyen besorolású a védett természeti terület mellett működő kavicsbánya területe is. A lakóterületektől távolabb fekvő gazdasági területek viszont megmaradnak mezőgazdasági üzemi területeknek.

Különleges területek körébe sorolt a temető, a sportpálya, a tervezett kemping és a határőrség területe. A meglévő létesítmények jelenlegi helyükön megtarthatók, bővítésükre nincs igény és az nem is lenne indokolt. A kemping területének kijelölésére a rendezési terv a határőrségtől délre, a 047 hrsz ingatlanon tesz javaslatot.

A *település karakterét* a lakóházak formája, laza beépítése, a köztük lévő zöldfelületek, az utcai fasorok, széles zöld sávok teszik vonzóvá. A településképp karakteres elemeinek számítanak:

- a Dráva-part, a Dráva kavicsszigetei, a Duna- Dráva Nemzeti Park területe, a Natura 2000 terület,
- a régészeti érdekű területek, a helyi védelemre javasolt épületek és egyéb objektumok.
- Az Öreghegy és a Kishegy,.
- A folyóhoz vezető utak, az ezek mentén lévő fasorok.
- A tűzegtő és a környezetének növényzete.
- A templomkert és a mögötte fekvő Szabadság téri park.
- A belterület középső szakaszán lévő, mély fekvésű ösgyep.

A kialakult telekformát a *szalagtelkes forma* jellemzi. Az udvarok elrendezése a térségre jellemző *soros udvar*, ahol az utcafronton épült lakóháza mögött található a melléképületek. Közvetlenül a lakóépület mögött kapott helyet egykor az ún. nyári konyha, mely nyári időszakban a ház lakóinak fő tartózkodási helye volt, ezt követték az állattartás épületei, az istállók, a sertés és baromfi ólak, majd a termények tárolására szolgáló pajták és csűrök. Bolhón még ma is találkozhatunk, olyan lakó-

ingatlanlannal, ahol a gazdasági épületek igényesebb formában épültek meg, mint maga a lakóház. A melléképületek és a lakóházak összeépítése gyakori, de nem kizárólagosan jellemző. Megfigyelhető, hogy az utóbbi években a nyári konyhák, a lakóépületek mögötti gazdasági épületek egyre jobban elvesztik eredeti funkciójukat, átépülve sok helyen a lakóházak bővítésére szolgálnak. A lakóházak és a mögöttük lévő melléképületek általában egy sorban, az utca tájolásától függően az északi vagy a nyugati telekhatárra épültek.

A lakóépületek közel fele a XX. század első harmadában épült. Ezeknek egy része vályogfalú, de szép számmal találunk közöttük téглаépületeket is. Az épületek többsége utcára merőleges nyeregtetővel épült. A múlt századra még jellemző szalmatetőes épületek teljesen eltűntek, a XX. század elejére felváltották őket a cserép- és a palatető. A XX. század első felében épült házak utcafronti homlokzatképzését a visszafogottan mértéktartó vakolatdíszítés jellemzi. Ez itt még a szokásosnál is szerényebb. A nyeregtetők oromfala, különösen az utcai homlokzatoknál inkább téglából készült, a deszka alkalmazása ritkábban fordul elő. A XX. század második felétől épült lakóházak egy része ún. sátoztetőes kialakítású, ezek alaprajzi rendszerre is eltért a korábbiakétól. A négyzetes alaprajzi forma lehetővé tette a helyiségek egy centrális térről történő megközelítését, a korábban jellemző fűzészerű helyiségkapcsolat helyett. A lakóépületek szélesebbek lettek, az utca felé általában már két szobát tájoltak. Ezeknél az épületeknél a homlokzatsdíszítést egyre inkább elhagyták, a sima vakolatot felváltotta a kőporos, ún. nemesvakolat. A népi építészet helyi hagyományai szinte mindenütt elhaltak, sematikus épületformák jöttek létre.

Az elmúlt 25-30 évben itt is megjelentek a tetőtérbeépítés épületek, szerencsére azonban községi viszonylatban ez nem igen tudott elterjedni, a széles falusi portákon nem volt indokolt a tetőtereket beépíteni.

Bolhó mai arculatát a XX. század elején épült lakóházak határozzák meg. A település építészeti hagyományait a horvát és magyar népi építészeti örökségből egyaránt merítették. Mindkét népre az egyszerű, letisztult formavilág, a színek visszafogottabb alkalmazása, harmóniája jellemző, a fa itt is gyakori homlokzatsdíszítő elemként jelenik meg az épületeken. A lakóházak különösen régebben itt ritkán készültek a teljes homlokzati hosszon végigfutói tornáccal, ahol ma ilyenek láthatók, ott ezek általában később épültek hozzá az épületekhez. Eredetileg csak a bejáratú ajtók fölé nyújtották ki a tetőt, ez az ún. kódú állás. Az épületek anyaghasználatára az építetők tehetősége rányomta a bélyegét. A Dráva mentén élők azonban általában szegényebbek voltak, többségük halászáttal és állattartással foglalkozott, közöttük kevesen voltak olyanok, akik megengedheték maguknak, hogy téglaházat építsenek.

A helyi építészeti értéket képviselő lakóépületeket a táj építészeti hagyományainak ismeretében, ennek szem előtt tartásával dokumentáltuk. A védelemre javasolt épületekről, és egyéb objektumokról vizsgálatú lapok készültek, melyek a fellelhető védendő értéket és ezek megőrzését segítő javaslatokat tartalmazzák.

Indokolt lenne, - az építészeti értékvizsgálat alapján, - a helyi építési szabályzatban előírtakon túl, - a helyi örökségvédelem részletes szabályait tartalmazó önkormányzati rendelet megalkotása is, melyre a 66/1999.(VIII. 13.) FVM rendelet a helyi önkormányzatoknak lehetőséget ad.

Bolhó Babócsa felőli bevezető szakasza, javasolt parkterület

Ó falu dűlő a belterületől délre

Horgásztó

Bajcsy Zs. utca részlete, melynek belterületbe vonása javasolt

Régi képeslap Bolhóról

ugyanez ma (templom a Dózsa Gy. utca felől)

Játszótér a Szabadság parkban

Kossuth utca látképe

II. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉK

Településhálózati és tájhasználati változás

A település regionális és térségi szerepkörében, a tájhasználatban változás nem tervezett. A tájhasználatot a tájvédelem, a környezetvédelem és a kulturális örökség védelmének kell alárendelni. A rendezési terv nem tervezi a kialakult tájhasználat módosítását.

Településszerkezeti, területhasználati és beépítési változás

A meglévő településszerkezet rekonstrukcióját az adottságokhoz való igazodás jellemzi. A rendezési terv a belterület növelésével csak ott számol, ahol azt a kialakult viszonyok, az ingatlan beépítettsége és funkciója indokolja. Ezért javasolja a határőrséghez vezető út nyugati oldalán a kereskedelmi egység és a mellett lévő ikerlakás területének belterületbe vonását.

A beépítés kialakult, falusias formáját, a hangulatos település és utcaképet a rendezési terv megőrzi. A táj, a természet, az épített örökség védelme, a tervben prioritást kapott.

Infrastrukturális változás

Bolhó közműellátottsága a szennyvízcsatorna hálózat 2004. évi kiépítését követően teljes körűvé vált. Az infrastruktúra hálózat fejlesztésének további feladata, az önkormányzati utak felújítása, a földutak kiépítése. Fontos, hogy a fejlesztési elképzelések a településkép védelmével összhangban valósuljanak meg, ezért a védett természeti területeken és a belterületen, az adótoronyok felépítésének korlátozását tartjuk szükségesnek. A településközpontban, a transzformátor állomás átépítése során, a jelenleginél esztétikusabb megoldást kell választani, a légkábelek cseréje esetén pedig a földkábelesítést indokolt szorgalmazni.

A népesség alakulása

Bolhón 2003-ban 806 fő élt. A népsűrűség $33,4 \text{ fő/km}^2$, mely Somogy megye községi átlagával ($33,4 \text{ fő/km}^2$) megegyező. A lakosság korösszetétele nem túl kedvező. 181 fő a 18 év alattiak száma. 100 felnőttre jutó gyermekkorúak száma 34 fő, időskorúak száma 45 fő. (megyei átlag: 27 gyermekkorú és 33 időskorú).

A kialakult tendenciákat mérlegelve a rendezési terv 800-820 fős távlati lakosságszámmal számol.

III. HATÁSELEMZÉS

A település rendezési terve a meglévő természeti táji, településszerkezeti és kulturális örökség körébe tartozó értékek megőrzését tűzi ki célul. Megtartja település utca és térrendszerét, kijelöli a védendő értékeket. A meglévő belterületi határ kismértékű módosítását is a kialakult állapotoknak megfelelően teszi lehetővé. A helyi építési szabályrendelet előírásai, a meglévő településkép védelme érdekében korlátozzák az egyes terület-felhasználások területén építhető építmények magasságát, a beépíthetőséget. A kedvező település- és utcakép romlásával nem kell számolni. A közlekedési szakhatóság szakvéleményét figyelembe véve a kialakult szabályozási szélességek mindenütt megtarthatók és ez által az egységes utcakép megőrizhető.

A kedvező településkép megőrzését a rendezési tervi szabályozás eszközeivel is segíteni kívánja. A Dózsa Gy. utca, Ady E. utcával határos szakaszán a gazdasági terület egy részének lakóterületté történő kijelölésére tesz javaslatot, ezzel lezárja a gazdasági terület község- és utcaképet megbontó látványát. A 6801 számú út észak-nyugati és keleti kivezető szakaszainak irányából feltáruló látvány a jövőben is megmarad, sőt a major területe körül, a beültetési kötelezettség előírásával ez még tovább javítható.

A védett építészeti értékek eszmei, használati és esztétikai jelentőségének alakulása

A településen műemlék nincs. E tény megállapítása kapcsán azonban szükségesnek tartjuk felhívni a figyelmet a katolikus templom építészeti kvalitásaira. Az épület tömege, arányai, architektúrája, településképi jelentősége alapján joggal remélhető, hogy a későbbiek során műemlékké nyilvánítására sor kerül.

Régészeti területeket veszélyeztető hatások

Régészeti szempontból alapvetően fontos, hogy minden nyilvántartott régészeti lelőhelyet (ma még nincs ilyen) és régészeti érdekű területet érintő munkálat esetén, továbbá minden olyan esetben, amikor lelet, vagy jelenség kerül elő, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt (KÖH), és a Somogy megyei Múzeumok Igazgatóságát értesítsék.

Régészeti érdekű területek:

1.) Ó falu

A terület művelt szántóterületre esik. A nagyüzemi művelés a földterület bolygatásával jár, ezért a terület régészeti szempontból veszélyeztetettnek tekinthető. A talaj művelése során előnyben kellene részesíteni azokat a szántóföldi kultúrákat, ame-

lyek mélyebb talajművelést nem igényelnek. A terület védelme érdekében a gyephasznosítás lenne a kívánatos. A területen beépítés nem tervezett.

2.) Táborhely

A terület hasznosítása az előzővel megegyezik, ezért az ott leírtak erre is alkalmazandók.

3.) Homokbánya

A régészeti érdekű területek közül ez tekinthető a legveszélyeztetettebb, homokbányászás már megszűnt a területen, de sajnálatos módon ide épült fel az adótorony, itt alakították ki régebben a községi hulladéklerakó-helyet. Annak ellenére, hogy ma már sem a homokbánya, sem a hulladéklerakó nem működik a terület veszélyeztetettnak tekinthető. A terület rekultivációjára remélhetőleg hamarosan sor kerülhet. Nyomatékkal felhívjuk a figyelmet arra, hogy ennek során el kell végezni a terület megelőző régészeti feltárását, hogy ennek során a terület esetleges régészeti összefüggései tisztázhatók legyenek.

4.) Templom kertje

Ez a terület a belterületen van, és mint ilyen elvileg veszélyeztetett. A terület azonban már beépült, további beépítés a területen elvileg nem várható, gyakorlatilag azonban ez ki sem zárható. Különösen igaz ez a Szabadság tér 4. szám alatti lakóingatlanra, mely a beépítési szabályok szerint átépülhet, a templom és a templomkert területén viszont valóban nem várható további beépítés, ennek lehetőségét a rendezési terv is kizárja.

5.) Bárányjárás

A területen szántóföldi művelés folyik. A terület veszélyeztetettsége az 1.) és 2.) pontoknál leírtakkal azonos, az ott leírt javaslat erre a területre is vonatkozik.

A rendezési terv a régészeti érdekű területeket veszélyeztető fejlesztési javaslatot, beépítést nem tartalmaz, ennek ellenére külön is hangsúlyozni kell hogy a fenti területek mindegyikén előkerülhetnek régészeti nyomok, amelyek bejelentési kötelezettséggel járnak. A régészeti érdekű területeken a talaj 30 cm-t meghaladó mélységű bolygatásával járó munka esetén javasolt, a nyilvántartott régészeti területeken, pedig kötelező a KÖH előzetes szakvéleményének beszerzése. Régészeti érdekű területeken a lelőhelyek megléte még nem ismert, illetve bizonytalan és a különböző hatások is alig mérhetők fel, ezért amennyiben a terület jelenlegi használata mellett leletek, vagy jelenségek kerülnek elő, úgy azonnal értesíteni kell a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt, és a Somogy Megyei Múzeumot. Ettől kezdve a terület nyilvántartott lelőhelynek számít.

Fontosnak tartjuk, hogy az érintett ingatlantulajdonosok a tulajdonukban álló ingatlanok régészeti minősítésével, ennek jelentőségével, ebből adódó kötelezettségeikkel tisztában legyenek, ezért javasoljuk, hogy régész szakember bevonásával kapjanak erről tájékoztatást.

Régészeti érdekű területen követendő eljárás, jogok és kötelezettségek:

A kulturális örökség védelméről szóló 2005.LXXXIX. törvénnyel módosított 2001. évi LXIV. törvény II. Rész 1. Fejezet foglalkozik a régészeti örökség védelmével, ennek 8. § (1) bekezdése kimondja, hogy a föld felszínén, a földben, a vizek medrében, vagy máshol rejlő, vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon.

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken végzendő, 30 cm mélységet meghaladó földmunkával járó, illetve a területet veszélyeztető, befolyásoló változtatáshoz, munkálatokhoz a KÖH engedélyre van szükség. (63.§ (2) bekezdés a.) pont).

A régészeti lelőhelyek feltárásának, illetve a régészeti lelőhely, lelet megtalálójának anyagi elismerésének részletes szabályairól a 18/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet intézkedik.

A KÖH eljárására vonatkozó szabályokat a 16/2001. (X. 18.) NKÖM rendelet határozza meg.

Régészeti érdekű területekre vonatkozó szabályok:

Azok a területek, ahol a rendezési terv szerint a későbbiek folyamán intenzívebb talajbolygatás várható, a pontosan nem lokalizálható nyilvántartott régészeti lelőhelyek, illetve azok a területek, ahol a történeti adatok vagy földrajzi elhelyezkedés, illetve elnevezés régészeti lelőhely meglétét feltételezik.

Régészeti érdekű területeken történő bármilyen talajbolygatással járó beruházás esetén már a tervezési fázisban javasolt a KÖH bevonása, illetve szakvéleményének a kikérése. Ezekben az esetekben a Hivatal kérheti ezeken a területeken különböző régészeti tevékenységek elvégztetését (a kivitelezést megelőző régészeti terepbejárás, a kivitelezés humuszosítás közbeni régészeti szakfelügyelet). Régészeti leletek, illetve objektumok előkerülése esetén le kell folytatni a megelőző régészeti feltárást. Ha az előkerült régészeti lelőhely kivételes jelentőségű, a tervezett beruházást máshol kell megvalósítani. „) Amennyiben a jelenlegi használat mellett régészeti leletek, vagy jelenségek kerülnek elő, azonnal értesíteni kell a KÖH-t, vagy a Somogy megyei Múzeumok Igazgatóságát. A terület ettől kezdve nyilvántartott régészeti lelőhelynek számít.

A 4/2003.(II.20.) NKÖM rendelet szerint a KÖH hatósági engedélyezési eljárása, szakhatósági állásfoglalásának megadása során, a rendeletben foglalt tartalommal, örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő. Ez vonatkozik egyrészről

a már ismert lelőhelyekre, egyes nyomvonalas létesítményekre, másrészt a nagyobb felületeket (1 ha területet, vagy 500 m² szintterületet meghaladó építmények esetében) érintő beruházásokra. A jogszabály a kötelezett munkák körét az alábbiak szerint rögzíti:

„a) a régészeti lelőhelyen megvalósítandó tereprendezési eljárás, illetve olyan beruházás vagy fejlesztés esetén, ahol az engedélyezés alá vont terület legalább 1 hektár nagyságú, vagy a tervezett építmény szintterülete legalább 500 négyzetméter,

b) a külterületen lévő nyomvonalas létesítmények műszaki nyilvántartásáról szóló 18/1984. (XII. 13.) ÉVM rendelet 1. számú mellékletének 6. pontjában felsorolt vízügyi létesítmények, valamint az egyes nyomvonal jellegű építményszerkezetek kötelező alkalmassági idejéről szóló 12/1988. (XII. 27.) ÉVM-IpM-KM-MÉM-KVM együttes rendelet mellékletében felsorolt nyomvonal jellegű építményszerkezetek létesítése, továbbá folyók, csatornák medrének módosítása esetén,

c) jelentős vertikális kiterjedésű, 15 méteres vagy azt meghaladó magasságú építmény (antenna, átvíztetőtorony, szélkerék stb.) létesítése esetén, valamint

d) bányatelek megállapítása, módosítása, bányarekultiváció eseteiben.”

A tanulmány elkészítésének költsége a beruházót terheli. Elkészítésére a rendeletben meghatározott szakképesítéssel rendelkező személyek vállalkozhatnak. Amennyiben a község közigazgatási területén bárhol;- akár a régészeti érdekű területeken kívül, - építkezés, vagy művelés kapcsán régészeti leletek, vagy régészeti objektumok kerülnek elő, a 2005.LXXXIX. törvénnyel módosított a 2001. évi LXIV. törvény 24-25.§-ai szerint kell eljárni. A munkavégzést le kell állítani, gondoskodni kell a lelet őrzéséről. A település jegyzőjének haladéktalanul értesítenie kell a KÖH-t és a Somogy megyei Múzeumok Igazgatóságát.

A régészeti érdekű területeken, illetve ezen kívül előkerülő régészeti leletek, illetve régészeti objektumok bejelentési kötelezettséggel járnak. A bejelentési kötelezettség a felfedező, az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli. A régészeti lelőhelyben vagy leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése, eltulajdonítása büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kiszabását vonja maga után (2005.LXXXIX. törvénnyel módosított 2001. évi LXIV. törvény 82-83.§, valamint az örökségvédelmi bírságról szóló 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet szerint).

Ezen kötelezettségeket a helyi építési szabály-rendeletben is elő kell írni.

IV. ÖSSZEFOGLALÓ

Bolhó rendezési tervének részeként készült el az örökségvédelmi hatástanulmány. A tervezők feladata volt a település társadalmi, gazdasági, szociális, táji, természeti, környezeti adottságainak felmérése, a szükséges szakhatósági egyeztetések elvégzése. A község népességszáma 800 fő körül alakul, a rendezési terv távlatában 800-820 főre becsült. Bolhó igen érté-

kes táji környezetben, a Dráva partján fekszik, felszínét nagy kiterjedésű szántó és gyepterületek, kisebb arányban erdőterületek borítják, ez utóbbiak jelentős része védett természeti területen fekszik (DDNP területe és Natura 200-es terület). A teljes közigazgatási terület ökológiai hálózattal és tájképvédelmi területtel fedett. A településrendezési terv a meglévő tájhasználatot megtartja, a településszerkezet megváltozásával nem számol. A helyi építési szabályzatban viszont szigorú előírásokat kíván meghatározni a táj, az épített és természetes környezet védelme érdekében.

A községben műemlék nem található. Helyi építészeti értékekben szegény a település. Az Örökségvédelmi Hatástanulmányban megtörtént a helyi értékek felmérése, 10 helyi védett értékből 3 lakóház, egy középülte, ez a templom, a többi egyéb objektum (kereszt, síremlék, köztérre helyezett tűzoltókocsik). A közigazgatási területen öt régészeti érdekű terület található, ezeket a helyszíni bejárás alapján értékeltük. Többségük a rajtuk folytatott mezőgazdasági művelés miatt veszélyeztetett.

2006. január.

Helyi védelemre javasolt építmények és egyéb objektumok

sorszám	címe:	hrsz	funkciója:
1	Kossuth u.10.	304	lakóház
2	Szabadság tér 28.	466	lakóház
3	Vöröshadsereg u. 32.	482	lakóház
4	Dózsa Gy. u. 14.	264	kereszt
5	TEMETŐ	227/4-6	régi sírok
6	TEMETŐ	227/4-6	temetői kereszt
7	Szabadság tér	523	tűzoltókocsi
8	Szabadság tér	521	r. k. templom, kereszt
9	Kossuth u. , Petőfi u. sarok	359	kereszt
10	Kossuth L. utca, Szabadság tér sarok.	413	Világháborús emlékmű

Régészeti érdekű területek:

- 1.) Ó falu: (048/24, 048/21, 048/20, 048/19 hrsz)
- 2.) Táborhely: (038 hrsz)
- 3.) Homokbánya: (016,017/1,044/8, 045 122, 123/1-6 hrsz)
- 4.) Templom kertje (520,521 hrsz)
- 5.) Bárányjárás (074/2 hrsz)

Duna-Dráva Nemzeti Park és Natura 2000 területe:

02, 03, 04, 05, 06, 07, 08/B, 08/C, 08/D, 050, 051, 052/1A, 052/1B, 052/1C, 052/1D, 052/1F, 052/1G, 052/1H, 053, 054/1A, 055/2, 056/A, 056/B, 057, 058, 065, 066, 067/A, 067/B, 067/C, 078, 079, 080, 081/A, 081/B, 081/C, 082, 083, 084, 085, 086, 088, 089/A, 089/B, 089/C, 089/D, 089/F, 089/G, 089/H, 089/J, 090, 092, 093, 094/1, 094/2, 095, 096, 097, 098, 099, 0100, 0101, 0102/A, 0102/B, 0102/C, 0102/D, 0102/F

Összesen: 663.3385 ha

Helyi védelemre javasolt építmények és egyéb objektumok

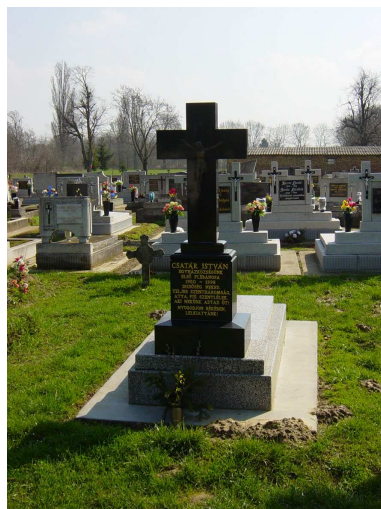
HV 1 Kossuth u.10. lakóház hrsz 304	HV 2 Szabadság tér 28. lakóház hrsz 466.
Védendő érték:	Védendő érték:
A XX. század első éveiben épült igényes falusi porta. Homlokzatán a kerámia és a vakolatdísz ötvöződik. Szép arányú polgári jellegű lakóház, mely nyílászáróinak eredeti rendjét, formáját máig megtartotta.	A XX. század elején (1926-ban) épült. Felújított lakóház, utcai homlokzata a sarkoknál kvaderszerűen díszített. Nyílászáróinak eredeti rendszere, formája megmaradt, tömegarányaival jól illeszkedik a településképbbe.
Korrektíós javaslat:	Korrektíós javaslat:
Jó állapotban van, gondozott, kerítése az épület karakteréhez illő.	Rendszeres meszelést, gondozást igényel. A léckerítése az épülettel harmonizál.

HV 3 Vöröshadsereg u. 32. lakóház hrsz 482	HV 4 Dózsa Gy. u. 14. kereszt hrsz 264
Védendő érték:	Védendő érték:
A XIX. század végén épült lakóház, mértéktartóan díszített, nemesen egyszerű homlokzattal. Az épület felújítására a közelmúltban került sor, ennek során eredeti arányait, homlokzatképzését megőrizték.	A község főútja mellett, a lakóház elé helyezett kereszt, állításának ideje nem ismert.
Korrekciós javaslat:	Korrekciós javaslat:
Az épületet eredeti értékeinek megőrzésével fenntartandó.	Szakszerű restaurálása javasolható.

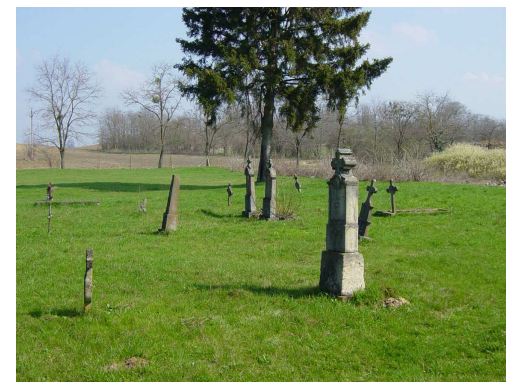
HV 5 TEMETŐ, régi sírok	hrsz 227/4-6
Védendő érték:	
A temetői síremlékek védelmére három okból tettünk javaslatot: - régi sírok: XIX. század végéről - XX. század elejéről, - a község köztisztelőiben álló személyiségeinek sírjai, - a községből elszármazott neves személyek hozzátartozóinak sírjai	
Korrekciós javaslat:	
A temető és a temetői sírok általában gondozottak. A régi sírok az eredeti helyükön megmaradtak. Több régi síremlék megdőlt, ezek visszaállítása, a régi sírok mohátlanítása javasolható.	

Csatár István a község első plébánosának sírja (1920-1998)

Herczegszöllősi Szöllősy Kálmán honvéd huszár alezredes síremléke (1843-1900)

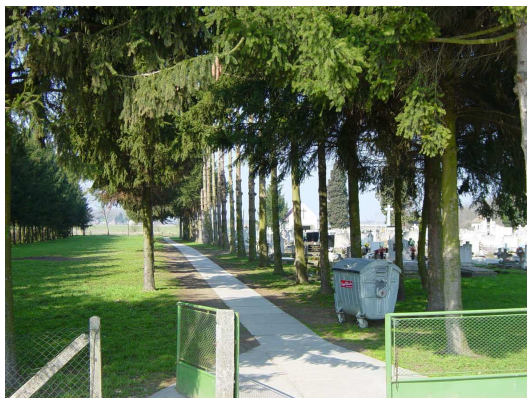
további régi sírkövek

Régi sírok

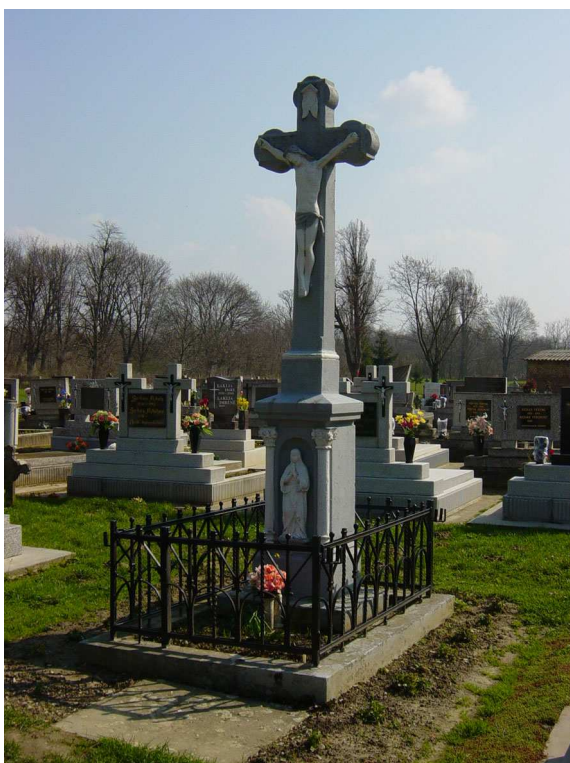

Losonczi Mihályné és Losonczi Mihály; Losonczi Pál szüleinek sírja

A temető bejárata,
fasorral

HV 6 temetői kereszt hrsz 227/4-6	HV 7 Szabadság tér közterület tűzoltókocsi hrsz 523
Védendő érték:	Védendő érték:
1891-ben állított, szürke-fehér színre meszelt homokkő kereszt. Jó állapotban van. Hozzáillő, kovácsoltvas kerítéssel	A település központjában lévő közterületen helyezték el a község egykori tűzoltókocsijait. Mindkettő felújított, hangulatos köztéri objektum.
Korrektíós javaslat:	Korrektíós javaslat:
Jelenlegi értékeiben megőrzendő.	Jelenlegi helyén, és értékeivel megőrzendő.

HV 8 Szabadság tér r. k. templom, előtte kereszt hrsz 521	HV 9 Kossuth u. , Petőfi u. sarok kereszt hrsz 359
Védendő érték: Az 1901-ben épült, népi romantikus stílusjegyekkel rendelkező, igen jó arányú templom, mely községképi szempontból frekvenciált helyen áll. Környezete gondozott, látványát az előtte átvezetett légkábelek zavarják	Védendő érték: 1910-ből származó útszéli kereszt
Korrekciós javaslat: Összességében jó műszaki állapotban van, vízszigetelése, homlokzatjavítása azonban indokolt. Az elektromos légkábelek kiváltása esetén ezek földkábelbe történő áthelyezése javasolható.	Korrekciós javaslat: A kereszt felújítást igényel. A jelenlegi kerítés helyett javasolható a temetői kereszt körülihez hasonló.

HV 10 Kossuth L.utca, Szabadság tér sarok . Világháborús emlékmű	hrsz 413
Védendő érték:	
Az emlékmű különlegessége a közepén álló kedvesen naiv egyszerűséggel megformált honvéd katonát ábrázoló relief, mely minden bizonnyal már az első világháborút követően került az emlékműre. Az emlékmű részben műkö, részben márvány felhasználásával készült, a hősi halottak nevét márványlapra vésték, és márványból készült a katona alakja is. Környezete gondozott.	
Korrekciós javaslat:	
Jelenlegi helyén megőrzendő	

Nyilatkozat

Alulírott, mint **Bolhó** község településrendezési tervének készítője nyilatkozom, hogy a településre készült rendezési terv szakági munkarészeként készült Örökségvédelmi hatástanulmány készítésére a 4/2003.(II.20.) NKÖM rendelet 6.§ értelmében jogosult vagyok. A régészeti és műemléki szakterületek elkészítésére **Dr Magyar Kálmán régész és Stadler József építész** szakértőket kértem fel.

Nyilatkozom, hogy a rendezési terv és az elkészült hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályoknak megfelel.

Kaposvár, 2006. január.

Dr Fazekas Sándorné
vezető településtervező mérnök
TT1 14-0282/02

Felhasznált irodalom:

1. Barabás- Gillyén: Magyar Népi építészet 1987. Műszaki Könyvkiadó Bp.
2. Barabás- Gillyén: Vezérfonal a népi építészetünk kutatásához 1979. Műszaki Könyvkiadó Bp.
3. Somogy megye földrajzi nevei 1974 Akadémia Könyvkiadó Bp.
4. Somogy megye Kézikönyve 1998, 2004. SZÜV-CEBA Kiadó
5. Somogy megye Régészeti leletkatasztere (Régészeti füzetek 1964 Magyar Nemzeti Múzeum)
6. Somogy megyei Múzeumok, régészeti adattár 1964, 1970